

תוכנית הלימודים בעברית על הרצף השש-שנתי ז-י"ב

משרד החינוך שם לו למטרה לעצב את דמות הבוגרת והבוגר ולהבטיח את מוכנותם לעולם המשתנה. מהלך זה הוא תוצר עבודת מחקר מקיפה, אשר מבססת תפיסה חינוכית יישומית אל מול אתגר מערכתי כפול:

א. להבין מה נדרש לפתח בקרב התלמידים בעת הנוכחית כדי שיוכלו למצות את הפוטנציאל האישי והמקצועי שלהם, לתפקד כסוכנים פעילים (active agents) ולקחת אחריות על חייהם כבוגרים ועל החברה כמכלול.

ב. להבין מה נדרש מהמערכת החינוכית, כך שזו תוכל להוביל את כלל התלמידים להישגים מיטביים ולשוויון הזדמנויות כדי שאלה יוכלו להשיג את יעדיהם.

מהלך דמות הבוגר מתכתב עם המסגרת התיאורטית של ה-OECD, Education 2030, אשר מציעה חזון חינוכי יישומי לאתגר המוכנות לעולם משתנה, שבו התלמידים היום הם הבוגרים של מחר. בהלימה לחזון ה-OECD וכדי להגשים מהלך זה הלכה למעשה, הגדיר המשרד את **דמות הבוגר 2030** דמות המורכבת ממערכת המיומנויות, הידע הדיסציפלינרי והערכים הנדרשים לפרט כדי לשגשג ולהגשים את ייעודו כבוגר בעת הנוכחית.

מטרתהעל של תהליך זה היא התאמת הלמידה במערכת החינוך למאה ה-21:

למידה מעמיקה המשלבת ידע, מיומנויות וערכים והמכשירה את הבוגר להתמודדות מוצלחת עם אתגרי הסביבה המשתנה בחברה הישראלית של המאה ה-21 ברמה האישית, החברתית והתעסוקתית.

ממטרתהעל הזאת נגזרו העקרונות האלה:

1. שילוב ידע, מיומנויות וערכים בתוכני הלמידה ובתהליכים חינוכיים
2. למידה תחומית לצד למידה בין-תחומית סביב **רעיונות גדולים**¹
3. שילוב למידה מונחית מורה לצד למידה עצמאית מבוססת בחירה

דמות הבוגר 2030

¹ רעיון גדול הוא ערך או תובנה המשמעותיים לחיי התלמיד ומעניינים אותו והמאפשרים הבנה שהיא מעבר לפרטי היחידה והמקרה הפרטי שלה. רעיון גדול הוא נקודת מבט או מוקד שלאורם אפשר ללמוד את היחידה. כוחו של הרעיון הגדול הוא להעלות את הבנת הנושא לתובנת על (הנוגעת לנושאים רבים נוספים).

משרד החינוך
 המזכירות הפדגוגית
 אגף השפות
 הפיקוח על הוראת העברית
 התכנים והמיומנויות בחטיבות הביניים ובחטיבות העליונות, המפורטים בחוזר זה, נגזרים ישירות
 מתוך ההגדרה לאוריינות לשונית וביטוייה: ²

אוריינות לשונית היא היכולת להשתמש בשפה דבורה וכתובה למגוון מטרות חברתיות, לימודיות ואישיות. היא כוללת את היכולת להבין ולהעריך טקסטים דבורים וכתובים ולהתמצא בהם, לבטא מחשבות ורגשות, לנסח רעיונות ודעות ולהגן עליהם, להציג מידע בצורה בהירה ולכידה (קוהרנטית) ולנהל תקשורת איכותית עם אחרים. כל זאת בהתאמה לנסיבות ולקהל היעד ומתוך ידיעה של הלשון והיכרות עם אוצרותיה בזיקה למטען התרבותי והחברתי שהיא נושאת.

הבנת טקסטים דבורים וכתובים	
היכולת לאתר, להתמצא, לפרש ולמצות את המשמעויות של טקסטים דבורים וכתובים	
פירוט	יכולת ליבה
<ul style="list-style-type: none"> להאזין לדברי אחרים תוך מעקב אחר רצף הדברים ובקשת הבהרות בהתאם לצורך. לקרוא באופן שוטף ומדויק. לאתר מידע גלוי ולאחזרו. להבין את מטרת הטקסט הדבור והכתוב. להוות את הרעיונות המרכזיים ולדלות פרטים נדרשים בהתאם למטרות הקריאה וההאזנה. להבין מידע משתמע. להסיק מסקנות, להציע פרשנות על סמך הכתוב או הנאמר ולנקוט עמדה בנוגע אליהם. ליישם את הידע בהקשרים שונים. 	איתור מידע, פרשנות והיסק
<ul style="list-style-type: none"> להבין את מטרות ההשוואה והמיוזג. להשוות ולמזג מידע ממקורות טקסטואליים שונים. 	מיזוג מידע
<ul style="list-style-type: none"> לבחון באופן ביקורתי את הטקסט הדבור והכתוב (מבחינת הלשון והתוכן) ואת התאמתו להקשר. להשתמש בידע הלשוני ובידע על השיח (מבנה טקסט, סוגה, משלב וכיו"ב) כדי לזהות אמצעים סגנוניים ורטוריים ולהעריך את השפעתם על המידע הנמסר. 	הערכה
הפקת טקסטים כתובים ודבורים	
היכולת להשתמש במיומנויות לשוניות, קוגניטיביות ותקשורתיות כדי לבטא (בעלפה ובכתב) מחשבות ורגשות, לנסח רעיונות ודעות, להסביר עמדות ותפיסות ולהגן עליהן, ולהציג מידע או תובנות בצורה ממוקדת, קוהרנטית, משכנעת ומותאמת לנסיבות, למטרות ולקהל היעד	
פירוט	יכולת ליבה
<ul style="list-style-type: none"> להשתתף בשיחה או בדיון באופן המותאם למוסכמות השיח, למשלב הלשוני ולמטרות התקשורת. להציג בכתב ובעל פה מידע ורעיונות באופן בהיר, קולח וממוקד בהתאמה לנסיבות, למטרות ולנמענים. להגיב (בכתב או בע"פ) לטקסט דבור או כתוב בצורה בהירה ומנומקת. 	ייצוג משמעויות בכתב ובעל פה

² את ההגדרה וביטוייה ניסחו חברי הוועדה של משרד החינוך (לפי סדר הא"ב): תומר בוזמן, דליה הלוי, ד"ר ציונה לוי, ד"ר נועה ליבוביץ, אימאן עואדיה, ד"ר עליזה עמיר, גילה קרול, ד"ר ענר רוגל.

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף השפות
הפיקוח על הוראת העברית

<ul style="list-style-type: none"> • לארגן טקסט דבור וכתוב באופן מקושר, רציף, לכיד (קוהרנטי) ומכוון מטרה בהתאמה לסוגה. • לייצר טקסט דבור וכתוב תקין מבחינה לשונית תוך הקפדה על המשלב הלשוני, ההולם את נסיבות התקשורת. 	<p>בנייה וארגון של טקסט דבור או כתוב</p>
<ul style="list-style-type: none"> • להציג טיעון כתוב או דבור מנומק תוך שימוש מושכל בידע לשוני ובידע על השיח (מבנה טקסט, סוגה, משלב, אמצעים רטוריים) החולמים את המטרה ואת הסוגה. • להשתמש בידע לשוני ובידע על השיח כדי לשכנע את הנמען שתוכן הטקסט הדבור והכתוב הוא בעל ערך וראוי לתשומת לב. • לעמוד בפני קהל ולהציג מידע בצורה קולחת ומשכנעת. • לעשות שימוש מושכל במילים תוך הבנת כוחן הפוליטי, החברתי והמוסרי. 	<p>הצגה ושכנוע</p>

מתוך: **דמות הבוגר 2030**, משרד החינוך (2020)

הבנת הנקרא ברצף השש-שנתי

בכל שנות לימודיו נדרש התלמיד לקריאה של טקסטים מסוגים שונים ובהיקפים שונים ולמענה על שאלות בממדי ההבנה השונים. ממדי ההבנה המפורטים להלן לקוחים מהמסגרת המושגית של **PISA 2018** (ראו קישור בתחתית הטבלה להלן).

קטגוריות העל והתהליכים הקוגניטיביים על פי המסגרת המושגית של PISA 2018

תהליכים קוגניטיביים	ממדי הבנה – קטגוריות על
שטף הקריאה	
נגישות ואחזור מידע בתוך הטקסט	איתור מידע
חיפוש טקסט רלוונטי ומיון מידע	
ייצוג של משמעות מילולית	הבנה (פרשנות והיסק)
מיזוג מידע והסקת מסקנות	
הערכת האיכות והמהימנות	הערכה ביקורתית ורפלקציה
הערכה של תוכן וצורה	
זיהוי של עימות (קונפליקט) והתמודדות עימו	

מתוך [\(PISA 2018 Draft Analytical Framework \(2016, p. 21\)\)](#)

- **מפרט המיומנויות על-פי ממדי ההבנה והתהליכים הקוגניטיביים להוראה ולהיבחנות בשפת-אם**

איתור מידע

- איתור פרטי המידע הגלויים המרכזיים והנלווים בטקסטים (לרבות עמדות מפורשות)
- זיהוי קשרים לוגיים גלויים, כגון זמן, סיבה ותוצאה, הכללה ופירוט, הסתייגות, השוואה
- ארגון מחדש של פרטי המידע בטקסט, כגון סידור מידע ברצף, שיבוץ מידע בטבלה
- זיהוי של רכיבי המבנה הגלויים בטקסט

הבנה (פרשנות והיסק)

- הבנת משמעות נרמזת, מובלעת או מטפורית בטקסט
- הבנת מטרת הטקסט
- הבנת נושא הטקסט
- הבנת הרעיון המרכזי של הטקסט
- הבנת רעיונות שונים בטקסט (לרבות רעיונות המנוסחים בשלילה או המנוגדים לציפיות)
- הבנת עמדתו של כותב הטקסט
- הבנת עמדות שונות המוצגות בטקסט
- הבנת קשרים לוגיים שאינם גלויים, כגון סיבתיות, הכללה ופירוט, השתלשלות עניינים, השוואה
- הבנת תפקידיהם של רכיבי מבנה שאינם גלויים בטקסט

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף השפות
הפיקוח על הוראת העברית

- הבנת משמעות של מילים ושל צירופים מתוך הקשר
- הבנת אזכורים שונים המופיעים בטקסט
- מיון פרטי מידע ויצירת קטגוריות
- יצירת הכללות ופירוט
- השוואה בין רעיונות, בין מאפיינים או בין פרטי מידע אחרים
- מיזוג של פרטי מידע מן הטקסט/ים
- הסקת מסקנות מן הטקסט כולו ומחלקים ממנו

הערכה ביקורתית ושיקוף (רפלקציה)

הערכה ביקורתית של תוכן הטקסט

- הערכת תוכן הטקסט (טענות, אמירות, עמדות) באמצעות ידע עולם של הקוראים
- השוואה או קישור בין המידע והרעיונות שבטקסט ובין ידע חיצוני, ניסיון אישי או עמדות של הקוראים
- שימוש בראיות תומכות מן הטקסט ועימותן עם מקורות מידע אחרים שמחוץ לטקסט/ים
- העלאת השערות בנוגע לטקסט
- הצגת טיעונים מחוץ לטקסט ו/או הצגת הוכחות שמחוץ לטקסט לשם ביסוס
- הערכת מידת הרלוונטיות של פיסת מידע
- הערכת עמדות שונות המוצגות בטקסט וביקורת עליהן
- עימות המידע שבטקסט עם קודים חברתיים, מוסריים
- שימוש במידע העולה מן הטקסט/ים להקשרים, למצבים אחרים

הערכה ביקורתית של לשון הטקסט ומבנהו (הבנה מטה-טקסטואלית)

- בחינה אובייקטיבית של איכות הטקסט והתאמתו לנסיבות התקשורת
- בחינת **מידת התאמתם** של רכיבים, כגון סגנון, משלב ובחירות לשוניות **למטרת הכתיבה**
- בחינת **מידת השפעתם** של רכיבים, כגון סגנון, משלב ובחירות לשוניות **על הקוראים**
- הבנת תפקידיהם של אמצעים לשוניים-רטוריים ותרומתם לכתיבה, להעברת המסר ולחזוק טענת הכותב
- הבנת תפקידיהם של הסימנים הגרפיים הנלווים לטקסט (כגון כוכבית, הדגשות ואיורים)
- הבנת העיקרון המארגן של הטקסט (מבנה לוגירטורי)
- הערכה מנומקת על מבנה הטקסט

הבעה בכתב ברצף השש-שנתית

כתיבה היא אחת המיומנויות המרכזיות בהוראה בכלל ובהוראת עברית בפרט, והיא כוללת תהליכים קוגניטיביים מורכבים. אף-על-פי שתוכני הבנת הנקרא וההבעה בכתב מוצגים בנפרד מטעמי נוחות, יובהר כי **אין לימודי הבנת הנקרא ללא ההבעה בכתב ולהפך**. שני התחומים שלובים זה בזה: תהליכי ההבנה נבדקים גם בכתיבה של התלמיד כשם שאיכות הכתיבה וסגנונה נבחנים גם במטלות ההבנה.

הוראת תחום ההבעה בכתב היא ספירלית. נושאים רבים חוזרים על עצמם ברמות שונות של העמקה ושל מורכבות בהתאם לשכבת הגיל. תלמידים רבים ניצבים בפני מחסומי כתיבה. על כן, חשוב כי תהליכי הכתיבה יהיו **מדורגים** ככל האפשר ויתבטאו **במעבר הדרגתי** מהכתיבה הסיפורית (נרטיבית) והבלתי פורמלית לכתיבה העיונית והפורמלית. בתוך כך ראוי שיהיה מעבר הדרגתי בהיקפי הכתיבה: מהכתיבה המצומצמת והקצרה לכתיבה ארוכה ורחבת היקף.

יש להקצות לפחות שעה או שעתיים שבועיות לקריאה ולכתיבה בעקבותיה. על הכתיבה להיות **תהליכית ומלווה בתהליכי ויסות**³, **משוב, שכתוב ובקרה**. בנסיבות טבעיות הכתיבה נעשית בדרך כלל מתוך **מניע** כלשהו. לכן על המורה להקדים לכתיבה פעילות שתיצור הניעה (מוטיבציה) אצל הכותבים וליצור סיטואציה רלוונטית לכתיבה. על הכתיבה להיות לנמען אמיתי (שאינו רק המורה הבודק את הכתיבה) ולמטרה אותנטית הנוגעת לעולמו של התלמיד. כדאי להקפיד על כתיבה בזיקה לטקסט אחד או יותר במידת האפשר ולהימנע מהוראת כתיבה באמצעות תבניות קבועות.

בהוראת **כתיבה ממוזגת** יש לעמוד על עקרונות של מיון והכללה ועל המאחד לעומת המייחד בין הטקסטים אם אלה קיימים ביחס לעניין מסוים. התוצר הנדרש הוא **תוצר כתיבה עצמאי** אשר

³ ויסות הכתיבה הוא התהליך שבו הכותב מנהל את מחשבותיו, את רגשותיו ואת מעשיו כדי להגיע למטרות הכתיבה: שיפור יכולותיו ושיפור הטקסט הכתוב. מתוך ליכטינגר, ע' (2008). **האתגר שבהבעה: תהליכי ויסות ואסטרטגיות בכתיבה**. תל אביב: מכון מופ"ת. תהליך ויסות הכתיבה עומד בבסיסו של הלומד העצמאי.

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף השפות

הפיקוח על הוראת העברית

יבטא הבנה מעמיקה של התלמידים בטקסטים שקראו. הבנה זו צריכה לכלול את היחסים בין הטקסטים, את העמדות השונות העולות מהם, את קווי הדמיון והמאחד ביניהם לצד המייחד כל אחד מהם. כלומר, במהלך הכתיבה הממוזגת הקוראים הכותבים קוראים טקסטים אחדים בנושא אחד וממוזגים אותם לכדי טקסט חדש. בניגוד לנדרש בבחינות הבגרות, תוצר הכתיבה הממוזגת בחטיבת הביניים אינו סקירת ספרות אקדמית בהכרח, ולכן אין צורך לאזכר את המקורות על-פי דרכי האזכור האקדמיות המחויבות בחטיבה העליונה. בשלב חטיבת הביניים אפשר להסתפק בהכללה של רעיונות משותפים בלי להזכיר מפורשות את מקורות המידע.

חשוב לציין שיש פרקטיקות ודרכים שונות לקידום הכתיבה: הערכה של רכיבים מסוימים בכתיבה או של התוצר כולו, משוב עמיתים, פעילות כיתתית להערכת תוצרים ויצירת תבחיני הערכה, משוב ובקרה עצמית של התלמיד וכדומה.

כתיבה תהליכית ותיעודה בתלקיט (תיק עבודות)

התלקיט כולל ראיות למהלכי הלמידה ולביצועי ההבנה של הלומדים בחומר הנלמד. בתחום הדעת עברית התלקיט מהותי לקידום מיומנויות בתחום הדעת: תהליכי קריאה, כתיבה, בקרה ושכתוב. בתלקיט מוצגות **עדויות** לתהליך שהתלמידים עוברים במהלך הלמידה: הטקסטים שהתלמידים קוראים ומשמשים להם תשתיות לכתיבה, הטיטות שהתלמידים כותבים, המשובים שהתלמידים מקבל מעמיתיהם וממוריהם והשכתוב שנעשה בעקבות המשובים שהתקבלו.

כל כתיבה דורשת תהליכים חוזרים ונשנים של תכנון, משוב ובקרה, גם אם מדובר בכתיבה קצרת היקף. לא כל שכן כתיבת מאמר נרחב. **כתיבה ארוכת טווח** נוגעת למשך הזמן המוקדש לתהליך הכתיבה ולעיסוק בה עד ליצירת התוצר הסופי, והיא כוללת עדויות לתהליך של התלמיד הכותב בתהליך הכתיבה, כמתואר לעיל. רצוי כי גם מהלך ארוך טווח לא יעלה על 5-6 שיעורים, שיכללו את העבודה על מאמרי התשתית, תכנון הכתיבה והכתיבה עצמה. בתוך כך חשוב לזמן כמה שיותר פעילויות כתיבה קצרות, ממוקדות, בהיקפים משתנים ובסוגות שונות, המאופיינות בדרך-כלל במטרות ממוקדות ונקודתיות של השיעור, כגון מענה נרחב לשאלה, כתיבת תגובות או רשומה קצרה, מכתב לרשויות וכיוצא בזה.

תלקיט יכול לכלול גם משימות שונות הקשורות **למיומנויות אורייניות ולשוניות** הכוללות תהליכי בקרה ושכתוב, כגון כרזה, משחק, סקר, עיתון ומצגת בנושא מסוים. התלקיט, אם כן, משקף את מאמציהם, את התקדמותם ואת הישגיהם של הלומדים ומשמש כלי להערכה מעצבת ומתמשכת של תהליך הלמידה.

מומלץ כי החומרים שהמורה ייקח לבדיקתו יוערכו במהלך כל השנה **ולא יתרכזו בהערכה אחת מסכמת של התלקיט כולו**. בדרך זו אפשר להימנע מבדיקת כל תכולת התיקים בסוף השנה. כמו כן מומלץ לארגן את התלקיט בסביבה דיגיטלית, המקילה משמעותית על עבודת המורים והתלמידים.

רכיבי ההערכה בכתיבה:

רכיבים גנריים להערכת כתיבה:	
- ציר רעיוני: לטקסט ציר רעיוני ברור הכולל כמה רעיונות (בהתאם להיקף הכתיבה) המוצגים ביחידות מפותחות ומובחנות המקשורות באופן ברור וקוהרנטי .	תוכן ומבנה
- פתיחה וסיום: בטקסט יש פתיחה וסיום ההולמים את סוג הכתיבה.	
- מודעות לנמען: הטקסט מכיל את המידע הדרוש לנמען כדי להבין במה דברים אמורים, לדוגמה: הגדרת מושגים רלוונטיים, מילוי פערי מידע וכדומה.	
- רלוונטיות: הטקסט נמנע ממידע עודף וממידע שאינו רלוונטי	
- קישוריות: בטקסט נעשה שימוש הולם באמצעי קישור מגוונים: מילות קישור, מאזכרים וכדומה.	
- ארגון הטקסט: הטקסט מאורגן כראוי מבחינה גרפית. בטקסט מודפס: חלוקה לפסקות, מעברים משורה לשורה, גודל גופן אחיד, הדגשות, רווח אחיד בין השורות, העדר רווח לפני סימני פיסוק וכדומה. בטקסט שאינו מודפס יש להקפיד בעיקר על החלוקה לפסקות ועל המעבר משורה לשורה.	

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף השפות
הפיקוח על הוראת העברית

בהערכת כתיבה ממוזגת יש להעריך גם את הרכיבים האלה:	
<ul style="list-style-type: none"> - השמטה: הפחתת מידע שאינו חיוני למטרת המיזוג - הכללה: ניסוח מכליל של מידע משותף מהטקסטים השונים והימנעות מחזרה על אותם רעיונות מפי כותבים שונים - הבניה: ארגון מחדש של הטקסט על-פי מטרות המיזוג - העתקה גורפת: הימנעות מהעתקה גורפת של חלקים גדולים ממקורות המידע השונים - דרכי מסירה: שימוש מגוון בדרכי המסירה השונות: דיבור ישיר, דיבור עקיף והסגרים - פועלי הבעה/אמירה: שימוש מותאם ומדויק בפועלי הבעה/האמירה 	תוכן ומבנה
כתיבה בזיקה למקורות מידע :	
<ul style="list-style-type: none"> - בכתיבת מאמר טיעון הנשענת על מקורות מידע, יש להקפיד על הבאת הדברים בשם אומנם תוך שימוש בדרכי המסירה השונות (אין חובת כתיבה על-פי נורמות כתיבה אקדמיות). - בחטיבה העליונה – בכתיבה ממוזגת למטרת סקירה תיאורטית יש לאזכר את מקורות המידע על פי נורמות הכתיבה האקדמית. 	
<ul style="list-style-type: none"> - תחביר: משפטים שלמים הבנויים כהלכה, התאם דקדוקי (מין, מספר, זמן, גוף ויידוע), שימוש תקין במילות יחס ובמילות קישור - מורפולוגיה: שימוש תקין בצורות הנטייה (כגון שימוש תקין באותיות אית"ן, שימוש תקין בנטיית מילות היחס, הבחנה בין נטיית היחיד לנטיית הרבים) - פיסוק: שימוש נכון והולם בסימני הפיסוק - כתיב: העדר שגיאות כתיב - משלב: שימוש במשלב לשוני אחיד לאורך הטקסט המתאים לנסיבות השיח. - אוצר מילים: עושר לשוני, גיוון ודיוק במשמעות 	לשון ומבע

נוסף על הרכיבים שלעיל מומלץ לתת ביטוי לרכיבים שלהלן:

טייט ושכתוב	כתיבה תהליכית
הגשת מטלות בזמן ובהתאם לדרישות	
<ul style="list-style-type: none"> - הבנת המטלה - כתיבה בנושא הנדרש במטלה - היענות למאפייני הסוגה - כתיבה בהיקף הנדרש 	כתיבה בבחינה או בדיקת תוצר סופי

[מחוננים להערכת כתיבה](#)

הלשון והמטה-לשון ברצף השש-שנתית

הוראת הלשון בחינוך העליסודי כמו בחינוך היסודי רואה את הלשון בהקשרים חברתיים-תרבותיים, ועליה לנוע בשני צירים במקביל: **מן הלשון אל הטקסט ומהטקסט אל הלשון** תוך הבניית קשרים בין התכנים הלשוניים לבין סוגי הטקסטים השונים וסגנונם. בהוראת הבנת הנקרא, ההבעה בכתב וההבעה בעל-פה יש לעסוק במבנים הלשוניים האופייניים לטקסטים השונים וכן לעמוד על נושא הסגנון, המשלב והתקינות בהתאם לטקסט ולמטרתו. בפרקי הלשון נקודת המוצא היא התכנים הלשוניים הכוללים לימוד מטה-לשוני מודע ומכוון של היסודות הלשוניים, המשגתם ותרגולם.

כמו העיסוק בהבנה ובהבעה גם הפרקים הלשוניים מאופיינים **בהוראה ספירלית** של הנושאים: רמת המילה, הצירוף, המשפט והשיח. מדי שנה יהיה העיסוק בכל נושא מעמיק יותר, מורכב יותר וישען על היסודות שנרכשו בשלבים המוקדמים יותר.

לימוד **מערכת הצורות** חיוני להכרת ייחודיות המבנה של השפה העברית. במערכת הצורות כרוכות הרבה משאלות הנורמטיביות שדוברי העברית בתימינו מתלבטים בהן. לימוד **התחביר** מזמן

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף השפות

הפיקוח על הוראת העברית

אפשרות להכיר את מגוון דגמי המשפט ודרכי ההצטרפות של המילים והביטויים. מכאן עשויה להתפתח הגמישות הלשונית הרצויה: הכרת מבנים חלופיים להבעת תוכן נתון והיכולת לבחור את המבנה המתאים להקשר המילולי, להקשר הנסיבתי-חברתי ולכוונת המוען. בהוראת התחביר יש לעמוד על הקשר שבין מבנים תחביריים לתפקידם הרטורי בדיבור ובכתיבה וכן על הקשר שבין הידע התחבירי (המתבטא בתקינות בהתאם, בהמרות וביצירת יחידות שיח) לבין פיתוח מיומנויות הכתיבה.

בתוכניות העבודה יש לתת ביטוי להוראת התכנים הלשוניים הן כמטרה, הן כאמצעי: הוראה ספירלית ושיטתית של התכנים הלשוניים מחד ושזירתם בשיעורי ההבנה וההבעה מאידך.